De fabel van de lege gifkast

Een trendanalyse van toegelaten werkzame stoffen in de landbouw

Samenvatting

In de voorbereiding van het in juli 2026 gepubliceerde Convenant toekomstbestendige gewasbescherming, is het nodige gezegd over de zogenaamde lege medicijnkast of gereedschapskist voor agrariërs. Dit komt onder andere tot uiting in het Convenant. *"Agrariërs maken zich zorgen over de snelheid waarmee bestaande gewasbeschermingsmiddelen verdwijnen, terwijl de toelating van nieuwe middelen en alternatieven achterblijft."*

LTO voorzitter Koopmans beweert in het vakblad Nieuwe Oogst juli 2026, dat het aantal werkzame stoffen dat zij mogen gebruiken om hun teelt te beschermen, in de voorbije jaren met meer dan 60 procent is afgenomen.

In de publicatie "*Transitie zonder gereedschap. Hoe Europese pesticidenwetgeving resistente plagen oplevert en teelten doet verdwijnen*."[1] dat tot stand is gekomen met medewerking van LTO, is te lezen "*daar waar telers twintig jaar geleden konden beschikken over circa duizend synthetisch werkzame stoffen, resteert vandaag nog ongeveer een vijfde (20%) daarvan*."

Met dit frame probeert de landbouwlobby angst te zaaien zodat middelen waarvan risico voor mens of natuur zijn vastgesteld minder snel worden verboden. Gedacht kan worden aan de discussie over PFAS-pesticiden en hormoonverstorende pesticiden. PAN Netherlands vroeg zich af of de laatste jaren daadwerkelijk het aantal beschikbare werkzame stoffen[2] met 60% tot 80% is afgenomen en heeft hiervoor verschillende bronnen geanalyseerd.

[1] https://www.lto.nl/wp-content/uploads/2026/03/Transitie-zonder-gereedschap.pdf

[2] Een werkzame stof is het bestanddeel van een bestrijdingsmiddel (gewasbeschermingsmiddel of biocide) dat de plantenziekte, plaag of het onkruid bestrijdt. Momenteel zijn in Nederland ruim 3100 gewasbeschermingsmiddelen en biociden met één tot drie werkzame stoffen toegelaten. https://toelatingen.ctgb.nl/nl/authorisations

Bevindingen

Het Ctgb houdt het aantal toegelaten werkzame stoffen in Nederland bij en publiceert die meestal in haar jaarverslag. Hier valt een duidelijk beeld uit op te maken over de trend van het aantal toegelaten werkzame stoffen over de jaren.

Er is vanaf 1965 een sterke stijging tot een redelijk stabiel aantal van ruim 300 toegelaten werkzame stoffen tussen 1980 en 1990. Hierna neemt het aantal toegestane werkzame stoffen snel af tot net na de eeuwwisseling een aantal van 192 in 2002 is toegelaten. Hierna volgt weer een periode waarin het aantal toegelaten werkzame stoffen geleidelijk toeneemt tot 288 in 2018. De laatste jaren neemt het aantal toegelaten werkzame stoffen licht af tot 253 in 2024 maar is nog altijd fors hoger (+32%) dan in 2002.

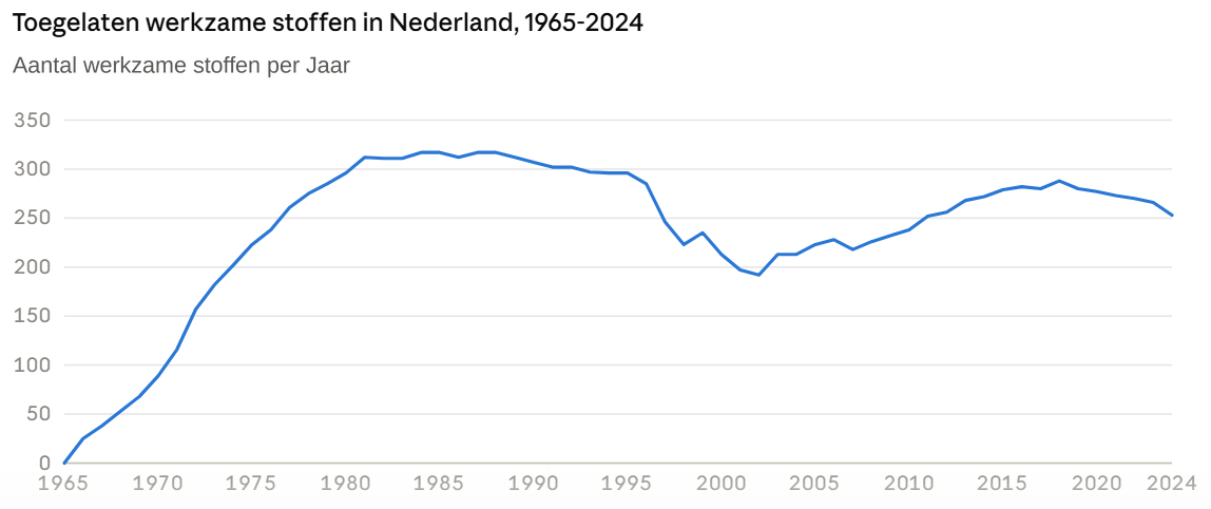

Kijkend naar de bovenstaande uitspraken, constateren wij het volgende:

Was er sprake van een afname van 60% van de toegelaten werkzame stoffen in de voorbije jaren, zoals de voorzitter van LTO beweert? ‘De voorbije jaren’ kan gezien worden als een periode van 2 tot 5 jaar. In deze periode was sprake van een daling in aantal werkzame stoffen van 6% tot 10%. Dit komt totaal niet in de buurt van de door LTO geclaimde afname van 60%. Uitgaande van de daling die na de piek uit 2018 heeft plaatsgevonden, is sprake van een daling van 12%. Dit komt dus totaal nog niet in de buurt van de genoemde 60%. Er is zelfs sprake van een stijging in aantal toegelaten werkzame stoffen ten opzichte van de periode 2000 tot 2010.

Kijken we verder terug om de uitspraak over de met 80% gekrompen gereedschapskist in de afgelopen 20 jaar te toetsen, dan zien we dat in 2004 213 werkzame stoffen in Nederland waren toegelaten en in 2024 253 stoffen. Er is aldus geen sprake van een afname maar zelfs van een toename van 19%.

In 1992 waren in alle Europese lidstaten afzonderlijk in totaal meer dan 1.000 werkzame stoffen geregistreerd. Deze stoffen waren niet grondig op risico’s beoordeeld en ook niet allemaal meer in gebruik. Per land was het aantal toegelaten middelen veel lager. Na de invoering van richtlijn 91/414/EEC startte de Europese Commissie een groot proces van harmonisatie van 15 jaar waarbij de stoffen werden beoordeling op veiligheid. De vervolgens toegelaten middelen konden binnen de EU door alle lidstaten worden gebruikt, nadat ook individuele lidstaten hierna nog een beoordeling uitvoerden van de bestrijdingsmiddelen waarin deze werkzame stoffen zaten verwerkt. Het leidde tot een toelating van enkele honderden werkzame stoffen in Europa, waarbij in Nederland ook veel werkzame stoffen verdwenen met een laagste aantal van 192 in 2002. Sindsdien is het aantal toegelaten werkzame stoffen met enkele pieken en dalen geleidelijk weer toegenomen tot momenteel 253 (meest recent gepubliceerd: 2024).

Conclusie

De gereedschapskist is nog steeds goed gevuld. PAN Netherlands verwijst de zogenaamde “lege gereedschapskist” naar het land der fabelen.

Inleiding

In het coalitieakkoord[3] van het huidige kabinet is afgesproken dat *“met de glastuinbouw, de akkerbouw en ketenpartijen nationale, bindende convenanten <worden gesloten> om het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen (op basis van milieubelastingspunten) fors te beperken.”* Dit voornemen maakt bij de agrarische sector veel emoties los. Tegelijkertijd woedt op Europees niveau de discussie over de ‘Omnibus’. Dat is een plan om de regels voor toelating van pesticiden, onder het mom van vereenvoudiging, juist te versoepelen[4]. Een verbod of restrictie op diverse groepen zeer schadelijke pesticiden komt in de discussie regelmatig ter sprake, zoals over de PFAS-pesticiden[5], hormoonverstorende stoffen[6] of Kandidaten voor Vervanging[7]. De landbouwlobby verzet zich hiertegen. Daarbij hanteren zij veelvuldig het argument dat hun gereedschapskist leeg raakt omdat veel middelen zijn verboden en de toelating van nieuwe middelen lang op zich laat wachten. Maar is dat echt zo?

Er lijkt onder wetenschappers brede consensus dat het huidige gebruik van bestrijdingsmiddelen voor de natuur en mensen zorgelijk is en *“de effecten van bestrijdingsmiddelen op mens en milieu groter kunnen zijn dan bij de oorspronkelijke toelating werd voorzien”*.[8] Op welke manier en met welke snelheid het probleem moet worden opgelost, daarover zijn in de politiek de inzichten verschillend.

De zorgen over de schadelijke effecten van pesticiden zijn echter groot. Zo wordt nog steeds op bijna 80% van de meetpunten in Nederlandse wateren de ecologische norm van één of meerdere werkzame stoffen (pesticiden) voor oppervlaktewater overschreden en sinds 2018 stagneert de verbetering van de waterkwaliteit.[9] Nederland zal in 2027 niet aan de verplichte doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) kunnen voldoen. Pesticiden zijn ondertussen als een deken over Nederland terug te vinden: ze worden gevonden in natuurgebieden[10], in de lucht[11], tot in onze slaapkamers[12]. Rechters oordeelden dat natuurgebieden[13] en kinderen[14] onvoldoende worden beschermd. Ook riepen ze de toelatingsinstantie tot de orde die teveel afgaat op het dossier van de giffabrikant in plaats van de meest recente wetenschappelijke inzichten[15]. Het is dus duidelijk dat de huidige situatie onhoudbaar is en er iets moet gebeuren.

In de voorbereiding van het in juli 2026 gepubliceerde Convenant toekomstbestendige gewasbescherming, is het nodige gezegd over de zogenaamde medicijnkast of gereedschapskist voor agrariërs.[16] Dit komt onder andere tot uiting in het Convenant:

---

[3] https://www.kabinetsformatie2025.nl/documenten/2026/01/30/aan-de-slag---coalitieakkoord-2026-2030
[4] https://ecer.minbuza.nl/-/commissie-stelt-vereenvoudiging-van-eu-wetgeving-over-voedsel-en-voederveiligheid-voor-10e-omnibus- en Voedsel-en-Voederomnibus.pdf
[5] https://www.pan-netherlands.org/eetwijzer/risicos/pfas/
[6] https://www.pan-netherlands.org/eetwijzer/risicos/hormoon-verstorende-pesticiden/
[7] https://www.pan-netherlands.org/eetwijzer/risicos/kandidaten-voor-vervanging/
[8] https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2026/09/europese-wetenschappers-sturen-brandbrief-over-versoepeling-regelgeving-pesticiden
[9] Compendium Leefomgeving, 2025. Gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater, 2013-2024. https://www.clo.nl/indicatoren/nl054712-gewasbeschermingsmiddelen-in-oppervlaktewater-2013-2024
[10] https://www.wur.nl/nl/nieuws/pesticiden-natura-2000-gebieden-eerste-verkenning en https://metenweten.nl/wp-content/uploads/2025/10/rapport-Marker-Wadden-okt-2025.pdf
[11] https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2019-0052.html
[12] https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/10/22/pesticiden-in-vlaamse-slaapkamers/
[13] https://metenweten.nl/page/rechter-geeft-metenweten-gelijk-lelieteelt-vereist-een-natuurvergunning
[14] https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHSHE:2025:2043
[15] https://www.pan-netherlands.org/overwinning-voor-pan-rechter-dwingt-einde-af-van-pitcher/
[16] https://open.overheid.nl/overheid/openbaarmakingen/api/v0/attachment/f56bdb65-73b6-439a-89e3-b1bff87a526e

“Agrariërs maken zich zorgen over de snelheid waarmee bestaande gewasbeschermings-middelen verdwijnen, terwijl de toelating van nieuwe middelen en alternatieven achterblijft.”

Hier wordt dus als feitelijke constatering aangegeven dat de toelating van nieuwe middelen en alternatieven achterblijft bij de snelheid waarmee andere pesticiden van de markt verdwijnen, en dat de LTO zich hierover zorgen maakt. Deze bewering is niet uit de lucht komen vallen gezien de frequentie waarmee landbouworganisaties deze bewering de wereld in brengen. LTO voorzitter Koopmans stelt in het vakblad Nieuwe Oogst op 15 juli 2026: *“Wat telers doen is topsport, maar wel steeds vaker topsport met gebonden handen en voeten. Zo hebben telers vaker te maken met periodes van extreme droogte of wateroverlast. Mede door klimaatverandering zien we in alle teelten een toenemende plaag- en ziektedruk.* ***Maar het aantal werkzame stoffen dat zij mogen gebruiken om hun teelt te beschermen, is in de voorbije jaren met meer dan 60 procent afgenomen”***.[17] Hilde Coolman, portefeuillehouder Akkerbouw bij het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK): *“Het is duidelijk dat gewasbeschermingsmiddelen verdwijnen. Door het strenge toelatingsbeleid en de lange ontwikkeltijd van nieuwe middelen raakt de gereedschapskist van telers steeds leger.”*[18] *Tineke de Vries (LTO Nederland): “De gereedschapskist van telers om ziekten en plagen te kunnen blijven beheersen raakt leeg. We zakken door een kritische ondergrens.”*[19] *Croplife, de lobbyclub van de pesticidenfabrikanten: “Probleem is wel dat de gereedschapskist van de teler om zijn gewassen te beschermen steeds leger raakt. De belangrijkste oorzaak is dat door het zeer stringente toelatingssysteem van Europa de toelating van steeds meer middelen komt te vervallen en de aanwas van nieuwe middelen langzamer gaat dan gewenst."*

Transitie zonder gereedschap

De gedachte van een steeds sneller krimpende gereedschapskist wordt versterkt door de tendentieuze publicatie “Transitie zonder gereedschapskist. Hoe Europese pesticiden wetgeving resistente plagen oplevert en teelten doet verdwijnen.“[20] LTO was betrokken bij de totstandkoming van dit rapport en heeft het op haar website gepubliceerd.[21]

In hoofdstuk 2 van deze publicatie, ‘Verordening 1107/2009: een krimpende gereedschapskist’ luidt het:
“Een belangrijk instrument in de Europese wil tot verduurzaming van de landbouw is Verordening 1107/2009, dat nieuwe kaders schept voor de toelating van gewasbeschermings-middelen. Die verordening heeft in korte tijd geleid tot een drastische krimp van het beschikbare middelenpakket voor gewasbescherming. ***Waar telers twintig jaar geleden konden beschikken over circa duizend synthetisch werkzame stoffen, resteert vandaag nog ongeveer een vijfde daarvan.”***

Bij nadere beschouwing blijkt de publicatie niet gebaseerd op onderzoek, maar op *“semigestructureerde diepte-interviews met telers en experts die dagelijks met deze transitie te maken hebben.”* (Pag. 5). Dergelijke claims worden steevast niet onderbouwd maar desondanks zelfs door overheidsinstanties gewoon overgenomen in bijvoorbeeld het convenant gewasbeschermingsmiddelen.

[17] Nieuwe Oogst, 15 juli 2026. Convenant Gewasbescherming moet einde maken aan ‘onwerkbare praktijk’. https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2026/07/15/convenant-gewasbescherming-moet-einde-maken-aan-onwerkbare-praktijk
[18] https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2026/06/26/de-reductiepercentages-moeten-realistisch-zijn
[19] https://www.akkerbouwbedrijf.nl/oogst-en-bewaring/aardappelen-oogsten/phytophthora-serieuze-bedreiging-voor-alle-aardappelteelt
[20] https://www.lto.nl/wp-content/uploads/2026/03/Transitie-zonder-gereedschap.pdf
[21] https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2026/03/16/lto-pleit-voor-overgangsbeleid-gewasbescherming

De mythe van de sterke afname van middelen

Hadden Nederlandse telers twintig jaar geleden inderdaad de beschikking over circa duizend synthetische werkzame stoffen en resteert daar vandaag nog een vijfde van (-80%)? Klopt de bewering van LTO dat het aantal werkzame stoffen dat telers mogen gebruiken om hun teelt te beschermen, in de voorbije jaren met meer dan 60 procent is afgenomen?

1) Was er de voorbije jaren een afname van 60%?

Allereerst kijken we naar de cijfers van de toelatingsinstantie Ctgb. In haar jaarverslagen nam zij tot 2024 de aantallen toegelaten werkzame stoffen gewasbeschermingsmiddelen op.[22] Dit konden wij terugvinden tot 2008 en geeft onderstaande beeld.[23]

jaar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Werkzame stoffen	226	232	238	252	256	268	272	279	282	280	288	280	277	273	270	266	253

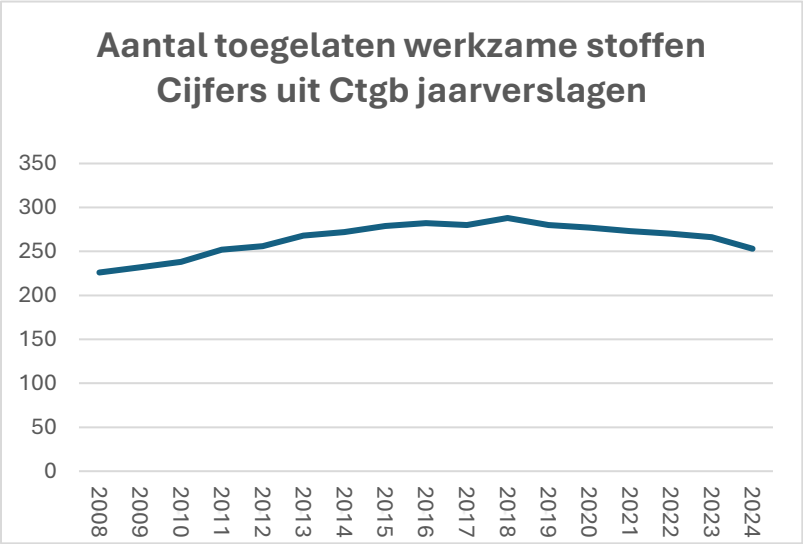

Figuur 1: Aantal toegelaten werkzame stoffen in Nederland in de periode 2008 tm 2024. Bron: jaarverslagen Ctgb.

Het toont aan dat tot 2018 het aantal werkzame stoffen steeg met een piek in 2018, waarna een geleidelijke daling werd ingezet.

Over de gehele periode 2008 tot en met 2024 is sprake van een stijging van het aantal werkzame stoffen met 12%.

De afgelopen 15 jaar was sprake van een stijging van 9%, de afgelopen 10 jaar een daling van 7%. Sinds de piek in 2018 is sprake van een daling van 12%.

Uitgaande van de uitspraak van de LTO met betrekking tot 'de voorbije jaren' kan gedacht worden aan 2 tot 5 jaar.[24] In deze periode was sprake van een daling in aantal werkzame stoffen van 6% tot 10%. Dit komt totaal niet in de buurt van de door LTO geclaimde afname van 60%.

---

[22] Het Ctgb publiceert zowel het aantal toegelaten werkzame stoffen als het aantal bestrijdingsmiddelen ('gewasbeschermingsmiddelen). Die laatste categorie is het middel dat daadwerkelijk gespoten wordt. Het bevat één of meerdere werkzame stoffen (het daadwerkelijke gif voor bv het insect of schimmel) met daarbij nog andere stoffen zoals oplosmiddelen en/of antischuimmiddelen. Wij kijken in dit rapport naar de werkzame stoffen omdat de landbouwlobby hier ook over spreekt. Tevens is het een eerlijkere vergelijking omdat werkzame stoffen vaak door meerdere fabrikanten onder verschillende merknamen als bestrijdingsmiddel op de markt worden gebracht. Het gereedschap, de werkzame stof, blijft echter hetzelfde. Kijk je naar het aantal bestrijdingsmiddelen dat is toegelaten dan kom je eveneens totaal niet aan de geclaimde daling van 60% tot 80%. Tot 1990 nam het aantal toegelaten bestrijdingsmiddelen toe tot pakweg 1.800. Daarna daalde het snel tot ca.650 in 2000 waarna het sindsdien geleidelijk weer steeg tot meer dan 1.000 nu.

[23] Zie voor de jaarverslagen: https://www.ctgb.nl/zoeken?current=n_2_n&q=jaarverslag. De cijfers uit het jaarverslag 2012, 2014, 2023 en 2024 zijn gebruikt. Deze kwamen in grote lijn overeen maar soms scheelde het tot 11 werkzame stoffen, waarbij de meest recent gepubliceerde cijfers als leidend zijn genomen. Ook lijkt in het jaarverslag van 2024 een fout te zijn geslopen met verplaatsing van de jaar-as, als dit wordt vergeleken met voorgaande jaren. De schijnbare daling in 2025 is daarom toegeschreven aan 2024. AI is gebruikt om uit de gegeven grafiek een schatting te maken van de aantallen werkzame stoffen.

[24] Er is geen definitie van 'voorbije jaren'. Meerdere AI modellen geven aan dat meestal sprake is van een gangbare tijdsperiode van 2 of 3 tot 5 jaar.

Andere cijfers

Afzetgegevens

Alle toelatingshouders van gewasbeschermingsmiddelen moeten elk jaar de afzetgegevens aan het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstrekken. Het gaat hierbij om de afzetgegevens van de werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen, die zijn toegelaten in Nederland voor professioneel gebruik.[25] Via deze afzetgegevens kan gekeken worden of daarin sprake is van dezelfde trend. In theorie kan het immers zijn dat middelen die wel toegelaten zijn, niet gebruikt worden omdat ze niet (goed) werkzaam zijn, of gebruiksvoorschriften hebben, die gebruik onaantrekkelijk maken. Deze afzetgegevens zijn openbaar van 2010 tot het meest recent gepubliceerde jaar 2024.

Hieruit komt het volgende beeld[26]:

Jaar	2010	2015	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal verkochte werkzame stoffen	207	229	239	245	242	237	229

Ook hier zie je dus een vergelijkbare trend met een stijging (11%) van het aantal daadwerkelijk gebruikte werkzame stoffen tussen 2010 en 2024. Er is een piek rond het jaar 2021 waarna het aantal in 2024 met 7% is gedaald.

Volgens de database van de Europese Commissie waren in 2004 in Nederland 214 werkzame stoffen toegelaten. Op dit moment zijn dat er 222.[27] In de database van de Europese Commissie is het aantal in Nederland toegelaten werkzame stoffen iets lager (222) dan in de databank van het Ctgb (257 - 2024). Dit is niet vreemd gezien de verschillen in definitie en werkwijze. Een stof kan in de database van de EC verboden zijn, maar in Nederland nog binnen de opgebruiktermijn. Ook telt het Ctgb zouten/esters van dezelfde stof apart, terwijl de EC database het als één stof telt. Een voorbeeld is propamocarb en propamocarb-hydrochloride.

Het RIVM meldt een aantal van 232 toegelaten werkzame stoffen in 2009.[28]

De verschillende bronnen bevestigen dus de trend zoals die blijkt uit de cijfers die in de jaarverslagen van het Ctgb worden genoemd, namelijk een toename van 2008 tot 2018, waarna een langzame afname plaatsvond van het aantal toegelaten en gebruikte werkzame stoffen.

2) Was er de afgelopen 20 jaar een afname van 80%?

In een rapport van de Universiteit van Leiden staan de historische aantallen toegelaten werkzame stoffen in Nederland van 1965 tot 2010 op basis van de data van het Ctgb.[29] We hebben deze gegevens gekoppeld aan de recente data die we direct van het Ctgb hebben. Dan ontstaat het onderstaande beeld:

[25] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2022/05/19/afzetgegevens-gewasbeschermingsmiddelen-in-nederland

[26] We zijn uitgegaan van alle werkzame stoffen die geen afzet van 0 hebben. In enkele gevallen is sprake van een negatieve afzet. We zijn dan wel ervan uitgegaan dat in dat jaar ook afzet heeft plaatsgevonden. Een andere keus rond deze cijfers had de trend niet wezenlijk anders gemaakt.

[27] https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/start/screen/active-substances

[28] https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/320038001.pdf pagina 16

[29] https://web.universiteitleiden.nl/cml/ssp/publications/bestrijdingsmiddelen_en_waterkwaliteit.pdf Figuur 2.2., Pagina 22. In de tekst wordt een aantal genoemd van 192 in 2002 en 238 in 2010. Dit komt overeen met de door ons gevonden aantallen. Met behulp van AI zijn de punten in de grafiek ingeschat en samengevoegd met de cijfers uit de meer recentere jaren.

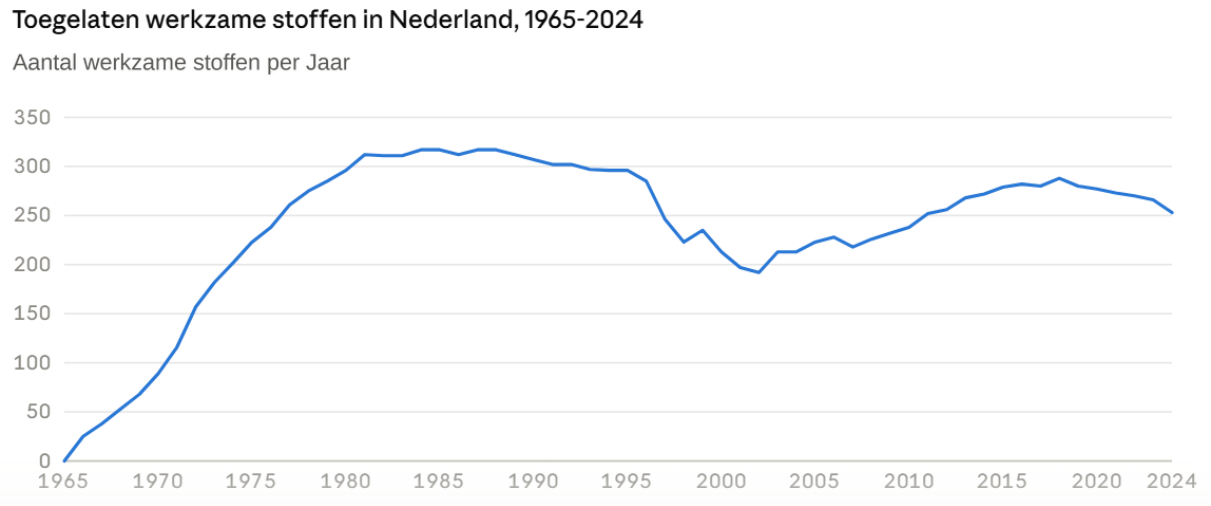

Er is dus vanaf 1965 een sterke stijging tot een redelijk stabiel aantal van ruim 300 toegelaten werkzame stoffen tussen 1980 en 1990. Hierna neemt het aantal toegestane werkzame stoffen snel af tot net na de eeuwwisseling een aantal van circa 192 in 2002. Hierna volgt weer een periode waarin het aantal werkzame stoffen geleidelijk toeneemt tot een piek van 288 in 2018. De laatste jaren neemt het aantal toegelaten werkzame stoffen licht af tot 253 in 2024 maar is nog altijd fors hoger (+32%) dan in 2002.

Uitgaande van de uitspraak in het rapport waar LTO betrokken was bij de totstandkoming ervan, waarin werd beweerd dat afgelopen 20 jaar het aantal toegestane werkzame stoffen met 80% was afgenomen, hebben we 2004 (213 stoffen) met 2024 (253 stoffen) vergeleken en blijkt er geen afname maar een toename van 19%.

Uitgaande van het hoogste aantal van circa 313 in (meerdere jaren in) de jaren 80, is in 2024 nog altijd verre van sprake van een daling van 80%: de daling is 19%.

De door PAN-NL gefactcheckte uitspraak spreekt over een daling van 'synthetisch' werkzame stoffen. Dit is een onduidelijk en niet relevant onderscheid in de discussie over de 'gereedschapskist'. Het gaat immers om het aantal werkzame stoffen, en of ze nu voortkomen uit natuurlijke stoffen, virussen, bacterien of synthetische middelen, samen vormen ze de gereedschapskist. De herkomst bepaalt niet de werkzaamheid en alle stoffen zijn bij de toelatingsprocedure getoetst op werkzaamheid. Ook het risico voor mens en natuur is overigens niet strikt aan een specifieke categorie gebonden. Er zijn momenteel volgens de toelatingendatabank van het Ctgb in Nederland pakweg 1.100 gewasbeschermingsmiddelen goedgekeurd waarvan ongeveer 40 'low risk' middelen zoals bacterieen

Geschiedenis van het Europese pesticidenbeleid

Tot de Richtlijn 91/414/EEG bepaalde elke Europese lidstaat zelf welke stoffen werden toegelaten, er was geen harmonisatie. Met inwerkingtreding van de richtlijn werd een harmonisatie beoogd.[30] In 1992 startte de toenmalige Europese Commissie een project om alle in de individuele EU-lidstaten toegelaten middelen op een rij te zetten en aan een wetenschappelijke beoordeling te onderwerpen. Deze lijst met 1141 middelen waren alle stoffen die in verschillende lidstaten waren geregistreerd, vaak zonder enige risicobeoordeling. Veel van de stoffen op deze lijst waren ook al niet meer in gebruik. Per land was het aantal

[30] Deze paragraaf is gebaseerd op vooral de volgende 3 bronnen: https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/320038001.pdf pagina 21, https://www.pan-europe.info/old/Archive/About%20pesticides/Banned%20and%20authorised.htm en https://www.pan-europe.info/eu-legislation/resubmission-and-other-loopholes-eu-approval-pesticides

toegelaten middelen veel lager. Het is dus nooit zo geweest dat telers in Nederland of een andere lidstaat de beschikking hadden over zoveel middelen.

Vanaf dat moment startte onder richtlijn 91/414/EEC een proces van geharmoniseerde risicobeoordelingen. Producenten moesten met wetenschappelijke analyses aantonen dat een stof voldeed aan de veiligheidscriteria voor menselijke gezondheid, milieu en residuen in de voedselketen. In totaal werd het gebruik van pakweg 250 werkzame stoffen goedgekeurd. Het grootste deel van de stoffen (67%) werd in eerste instantie niet goedgekeurd, omdat er geen dossier aanwezig was, het dossier incompleet was of het dossier vrijwillig teruggetrokken werd door de industrie. Pakweg 70 stoffen werden al snel niet goedgekeurd, omdat de evaluatie aantoonde dat het gebruik ervan niet veilig was voor de volksgezondheid en/of het milieu. Deze stoffen zijn verwijderd van de EU-markt. Later werden voor een deel van de teruggetrokken stoffen alsnog risicobeoordelingen uitgevoerd en werden deze stoffen deels toelgelaten. De vervolgens toegelaten middelen konden binnen de EU-lidstaten worden gebruikt. (Annex 1 van de bovengenoemde richtlijn).

Dit proces duurde circa 15 jaar. Bij de inwerkingtreding van de huidige verordening 2009/1107 waren er circa 300 werkzame stoffen toegelaten in heel Europa. Het is dus een fabel dat de huidige verordening heeft geleid tot sterke afname van het aantal toegelaten stoffen. Het aantal werkzame stoffen in Europa groeide vervolgens tot circa 450 door een ontheffing voor ‘hertoelating’. Na herbeoordeling bleven daar circa 370 stoffen van over.

Het aantal toegelaten werkzame stoffen in Nederland is een ander verhaal en is in voorgaande paragrafen behandeld. Telers in Nederland hebben nooit de beschikking gehad over 1000 werkzame stoffen.

Resistentie

Het probleem zit hem dan ook niet in het aantal middelen. Telers hebben de laatste 15 jaar de beschikking over een redelijk constant en gevarieerd pakket aan middelen. Enkele echte probleemstoffen zijn van de markt gehaald en er resteert nog een serie problematische stoffen die al sinds 2014 op de lijst ‘Kandidaten voor Vervanging’ staan. Daarvan zijn er nu nog steeds 28 toegelaten in Nederland.[31]

De focus op het aantal middelen verhult het werkelijke probleem: plagen worden resistent tegen gif. Schimmels, onkruiden en zich snel voortplantende insecten worden resistent tegen de gebruikte middelen. Telers voelen de noodzaak om cocktails van middelen te gebruiken om deze resistentie voor te blijven. Daarvoor hebben ze het liefst een zo breed mogelijke mix, maar die kan grote en zeer negatieve gevolgen hebben voor gezondheid, waterkwaliteit en de vele niet-doelorganismen die zich niet zo snel voortplanten als de plaaginsecten.

Daarom is er een blijvende roep om nieuwe middelen. Deze blijvende roep om meer middelen tekent het verlies van de chemische wapenwedloop tegen de natuur. De afgelopen jaren zijn er weinig nieuwe middelen bijgekomen. Vaak zijn het PFAS-varianten van al bestaande chemische families. Juist die PFAS-pesticiden breken af tot TFA, dat ons drinkwater bedreigt[32] en recent ook door de Europees Agentschap voor chemische stoffen ECHA is geclassificeerd als schadelijk voor de vruchtbaarheid en het ongeboren kind.[33] PAN-NL is van mening dat juist veel meer ingezet moet worden op Integrated Pest Management en biologische landbouw waarbij andere methoden worden toegepast om plagen tegen te gaan en het spuiten met bestrijdingsmiddelen een laatste redmiddel is.

[31] https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0027.pdf (opm. van de lijst met KvV, bijlage 4. Zijn 6 KvV uitgefaseerd)
[32] https://www.ilent.nl/actueel/nieuws/2026/09/11/pfas-groot-risico-voor-toekomst-drinkwater
[33] https://echa.europa.eu/documents/d/guest/rac77_final_minutes_en